

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

Afsnit 4

Kjøbenhavns

Beskrivelse

Af

Rasmus Nyerup

Professor i Litterærhistorien ved Kjøbenhavns Universitet

Femte Kapitel

Kjøbenhavn betragtet som Residents - og Hovedstad.

Den mærkeligste af de adskillige Synspunkter, hvorfra Kjøbenhavn kan betragtes, er unægtelig den, at den er Regentens Opholdssted og Regjeringens Sæde. Regenten er dels selv den længste Tid af Aaret, nemlig Vinter - halvaaret, her personlig tilstede, og dels har han bestandig her sine bemyndigede Regjeringscollegier, Fra Collegierne emanere Love og Anordninger, der give de danske Stater den Form de har, de besætte alle Embeder, underhandle med fremmede Nationer, afgjøre Tvistligheder ved sidste Instans. Regenten, som hele Nationens Repræsentant, er al denne Magts og Myndigheds Udspring; det synes altsaa mest passende, at begynde Classificeringen af Byens Indvaanere fra Kongen og hans Cirkel, det er med andre Ord, fra Hoffet.

Gråbrdr. Torv 1750

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

§. 1.

Om Hoffet.

Konge Christian den 7. regerede 1766 - 1808

Dronning

Caroline Mathilde af England

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

Ved Hoffet forstaaes egentlig kun den kongelige Familie, de saakaldte kongelige Herskaber, men uegentlig alt det Personale, som Kongerne fordum havde i saa stor Overflødighed blot til Bram og utidig Pragt, for at give Processioner, Indtog, Geburtsdagsfeshøjtider, og andre glimrende Ubetydeligheder et imponerende Udseende, men som senere Tiders tiltagende Oplysning og vise Besparelseaand saaledes har indskrænket, at der nu kun er en Skygge deraf tilbage, og at man maa sande Thaarups Ord i Statistiken S. 720, at Tarvelighed og Oeconomie sætter det nærværende danske Hof paa højeste Tang blant Europas Hoffer.

Denne Besparelses egentlige Beskaffenhed kan skjønnes af følgende Data. Udgifterne til Hof - Husholdningens Førelse, det vil sige: til Kjøkken, Bagerie, Vinkjelder, Conditorie, Lys, Brænde, Liberier, Vask, Kjørsel o.s. v. var, ifølge Thaarup paa anførte Sted,

i Aaret 1765	200224 Rdlr
Aar 1771 kostede den ifølge en skreven Efterretning af Conferentsraad og Bibliothekar Nielsen	120,000 Rdlr.
1774	124,000 Rdlr.
1781	134,000 Rdlr.
1783	151,000 Rdlr.

Aar 1788, skriver Nielsen, begyndte Kanetourer, separationer paa Slotterne, hvortil kom en Del gifte Damers Indlogering paa Slottet, og der forøgede Antal af Nosens (Kaldtes det værelse paa Christiansborg Slot hvor Hofdamer og Cavalierer spiste.) Gæster. Dette foraarsagede et Tilskud af over 8600 Tdlr.

Endelig skriver han om Aaret 1789, af Hofholdningens Førelse da, foruden den dertil reglementerede Summa 134,000 Rdlr., medtog 20,600 Rdlr.

Nu derimod i indeværende Aar 1799 bestrides Hofholdningen med 100,000 Rdlr.

Ved alle disse Beregninger ere Sagerne til Hofbetjenterne ikke komme i betragtning, ligesaa lidet som Udgifterne til Staldetaten og Hofcapeller. (Hofbetjenternes Lønninger udbetales af den til Civilreglementet bestemte Fond.)

Hofetatens tilligemed Stald og Stutterie - Betjenternes Lønninger beløb sig i Aarene 1770 - 71 til 113,000 Rd.

At Hoffet, som sagt, betydelig hat indskrænket sine Udgifter, kan man ogsaa vide deraf, at mange af de unyttige saakaldte høje Hofcharger ikke ere besatte. Saaledes er der nu hverken Overkammerherre ved Hoffet eller Overskjænk, hverken Overstaldmester eller Overjægermester, hverken Hofmarskal eller Ordenssecretait. Og da Overstaldmesterens, Ordenssecretaires, og Hofmarskallens Forretninger for nærværende Tid ret godt bestrides af en Mand, der, frouden at han med Hæder og Held røgter det øverste og vanskeligste af alle Hof - Embeder, nemlig Overhofmarskalembedet, tillige faaer Tid til at stifte sig et stort Navn i den lærde Verden, ved en Mængde ny Opdagelser i de physiske og Chemiske Videnskaber, saa kunde Nogen let mene, at Overkammerherre Erichstedts, Overkammerjunker Calmettes,

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

Overceremonimester Brackels, Ceremonimester Rabed Forretninger ikke heller ere af større Omfang end at de med Tiden kunde overkommes af et eneste Individuum.

Overhofmarskal Kammerherre Adam Wilhelm Hauch bestyrer hele Hofholdningen, saavel i Henseende til det Oeconomiske som det Ceremonielle; under ham staaer ogsaa det kongelige Capelle, samt alle de Kongl. Slotte med tilhørende Inventarier, og ved Slottene ansatte Slotsforvaltere Gærtnerne og andre Betjente; og som første Staldmester har han tillige Bestyrelsen af den kongelige Stald.

Til Assistance ved Hofholdningens Førelse bruges Hofskriver Spiir og kongl. Fuldmægtig Bjørn til Correspondencens Førelse, Hofskriver Justitsraad Nielsen til Revisionen af Regeringen over de til Hofholdningen forbrugte Vare, og Hofcasserer Dunkan til Regningernes Udbetaling og Hofregnskabets Holdelse.

Hans Majestæt Kongens daglig opvartende Kammerherrer ere:

Hr. Conrad Revenfeldt, som tillige er Major ved Garden.

- Carl Ludvig Gustav von Warnstedt, tillige Hofjægermester.

- Christopher Schøller von Bülow.

Den daglig opvartende Kammerjunker er Otto Johan von Steman.

Til Opvartning i Kongens egne Gemakker og i Kongens Slot have 1 kammerpage, 12 Pager som udsøges af de ældste Landcadetter, 2 Kammertjener, hvoraf den ene er Livchirurgus Vrigel, 2 Fourerer, 1 Livtjener, 1 Kammerlaqvai, 18 Laqvaier, 4 Løbere, 2 Jæger, 4 Husgeraadskarle, 4 Sweitsere, 2 Portnere, 24 Arbejdskarle.

Ved Kongens Kjøkken er der en Kjøkkenmester, en Kjøkkenskriver, nogle Mundkokke og andre Kokke, Kokkedrenge, Arbejdskarle og Piger.

Ved Kjelderen en Mundskjænk, en Kjelderskriver, og nogle Arbejdsfolk.

Ved Sølvkammeret en Sølvprop, en Fuldmægtig, 3 Skrivere, og en Del Arbejdsfolk.

Ved Bageriet en Hofbager, og ved Conditoriet en Hofconditor

Ved den kongelige Particulairkasse er Justitsraad Linde Casserer, og ved den kongl. Chartolcasse Hr. Justitsraad F. C. Bugge Geheimcabinets - casserer.

Hans Kongl. Højhed Kronprinds Frideriks Hofetats Personale er snart talt. Han har hverken Marskal eller kammerjunkere, men 4 Generaladjutanter, som ere Capitainerne Kirkhof, Riis, Lindholm, og Lieutenant Bülow. Fremdeles har han to Kammertjenere, hvoraf den ene er Livchirurgus Bodendick, en Kabinetsofficer, en Kammerlaqvai, en Jæger, en Løber, og 3 Laqvaier.

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

Kronprins Frederik . Regerede 1808 - 1839

Hendes Kongl. Højheds Kronprindsse Maria's Hofbetjente ere en Kammerfrøken, to Hofdamen, en Hofmester, som er J. L. Brokkenhuus, en Kammerjunker, en Kamlaqvai, 3 Kammerjomfruer, 2 Damejomfruer, 5 Laqvaier; og desuden til Hendes Højhed Prindsesse Caroline en Franxaise en Kammerjomfru og en Kammer - Laqvai.

Kronprinsesse Marie Sophie Frederikke

Hans Kongelige Højhed Arveprinds Friderich har ved sit Hof en Hofchef, som er Hr. Kammerherre E., H. Bülov, to Kammerjunker, en Kabinetssecretair og Casserer, tre Kammertjenere, hvoraf den ene er Livchirurgus Lüders, en Kammerlaqvai, en Livtjener, en Sølvprop, en Mundkok, og en Conditor, nogle Laqvaier og Staldfolk.

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

Prinsesse Juliane Sophie datter af Frederik 6.

Prinsesse Louise Charlotte datter af Frederik 6.

Ved Hans Kongl. Højheds Døtre Printsesserne Juliane Sophie og Lovise Charlotte er der en Hofmesterinde. Prinds Christian Frederich opdrages af Professor N. Schow, og Prinds Friderich Ferdinand af Magister C. F. Degen. Printsesserne undervises af Literatus Sommer.

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

Prinsesse Louisa Augusta som Kongen Chr. 7 mentet Struense var fader til.

(Struense henrettes 1772)

Hendes Kongl. Højhed Hertuginde Lovisa Augusta's Hofbetjente ere en Kammerfrøken, to Hofdamer, en Hofmester P. M. J. Buchwald, en Kammerjunker, en Kabinetssecretair og Casserer, en Kammerfrue og to Kammerjomfruer, en Kammerlaqvai, to Damejomfruer, en Del Piger, Laqvaier, og Staldfolk.

Foruden de nu opregnede høje og lave Hoftjenere ere der endnu adskillige andre Mænd som have Betjener til Hove, saaledes ere der to Livmedici hos Kongen Statsraaderne Aaskov og Guldbrand, to Hofmedici Canzllieraad Homuth og Professor Tode. En Hofchirurg Justitsraad Kølpin. To Hofpræster Doctor Bastholm og Christiani, hvoraf den førstnævnte er Kongl. Confessionarius.

Hele Vinteren igjennem er der sædvanligvis hveranden Mandag Apartement hos Hans Majestæt Kongen, hvorefter holdes Buntterrads - Tafel, til hvilket de udenlandske Ministre og andre fremmede Rangspersoner naar de ere præsenterede for Hans Majestæt Kongen, og indenlandske Rangspersoner, indtil hvide Riddere af Cavalierer og Confrentsraadinder af Damer inclusive tilsiges.

Ved disse Apartements forestilles fremmede Rejsende for Hans Majestæt Kongen og de øvrige Kongelige Herskaber ved den udenlandske Minister fra den Stat hvortil de høre, efterat Ministeren iforvejen dertil har begjæret Tilladelse igjennem Overhofmarskallen.

Indenlandske forestilles enten ved samme Lejlighed igjennem Overhofmarskallen for Kongen, eller de begjære privat Audients hos de Kongelige Herskaber igjennem enhver af dissers Hofchefer eller Hofmestere.

Enhver Rangsperson, som engang er forestilt, kan siden ved alle offentlige Lejligheder frekventere Hoffet.

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

Ingen af de kongelige Herskabers Fødselsdage celebreres ved Hoffet uden Kongens, ved hvilken Lejlighed der er Cour hos ham om Formiddagen.

Ved Kongens daglige Middagstafel tilsiges alle Cavallierer indtil Oberster og Commandeurer af de Militaire og Conferenceraader af de Civile inclusive.

Endnu er tilbage at tilføje et Par ord om de tvende sædvanlige Hof - appendixer, det Kongelige Capel og den Kongl. Stald, hvilke, som ovenfor blev meldt, begge staae under Overhofmarskal Hauch. Kapellet bestaaer for nærværende Tid af Capelmester Kuntzen, Concertmester Schall, Accompagnist Zink, Sole - Violinspiller Lem, 12 Violinspiller, 4 Bratschister, 4 Violincellister, 4 Confrabassist, 4 Fagotspiller, 4 Fløjtetaversister, 2 Hoboister, 3 Clarinenister, 4 Valdhornister. Capellets Forretning bestaaer i, frouden al forefaldende Tjeneste ved Hoffet, at assistere ved Theater, der staaer under en egen Direction.

Personalet ved den kongelige Stald bestaaer for nærværende Tid af 2 Staldmetere, 2 Ridejunkere, en Staldskriver, en Overberider, 4 Beridere, 3 Underberidere, og 2 Stolarer, en Sadelmager, 2 Smede, en Hjulmand og 100 Liberibetjente.

Staldetatens Fond blev 1790 reglementeret til 25,000 Rdlr. aarlig til Lønninger, til Liberier, Hestedækkener o. a. f. Desuden leveredes der til Stalden over 7000 Tønder Havre og 24000 Læs Hø. Efter kongl. Befaling skal Antallet af Beriderne ved indtræffende Dødsfald formindskes. 1791 blev ved Rescript af 21 December befalet, at Hestenes Antal skulde indskrænkes til 213.

§ . 2

Regjerings - Collegierne.

Da Statsmaskinen bestaaer af uendelig mange og saare indviklede Hjul og Fjædre, dens Bestyrelse er vidtløftig fordelt, og udspundet i en Mængde bitte smaa Grene, saa følger deraf at Personalet ved Collegierne udgjør en betydelig Andels af Kjøbenhavns Folkemængde. Og ikke blot ved deres eget Antal bidrage de til Stadens Vigtighed og Næring, men også ved far alle Hjørner og Kroge i den danske Stat at trække den store Mængde Mennesker hertil, der enten supplicre om et og andet Embede, eller have noget Slags Andragende at forebringe, hvorved det kan ansees selv mundtlig at tale med Magthaverne.

Ligesom ved Hoffet Alt drejer og vender sig om Kongen og den Kongelige Familie, der er det Aggregat som er Sjælen i det Hele. saaledes ere alle Collegialforhandlingerne underordnede Kongen og Atatsraadet, som i alle Ting gjør det egentlige Udslag.

Statsraadet

overvejer og afgjør alle Statens vigtige Afairer, saasom hvad der angaaer Landets almindelige Bestyrelse, Lovgivningen, Embeders Besættelse o. s. v. I Statsraadet forelægger en af de Deputerede fra Collegierne

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

Sagerne hver for sit Departement, og Resolution paa ethvert Foredrag af nogenlunde Vigtighed meddeles skriftlig med Kongens egen Haand under.

Statsraadet bestaaer, foruden Kongen som præsiderer, af Kronprindsen, Arveprindsen, Kongen af Augustenborg, General Huth, Grev Schimmelman, Greverne Christian Reventlov og Caj Reventlov, og Gehejmraad Brandt.

I nogle Aar var det vedtaget, at intet Medlem af Statsraadet tillige maatte være Præsides for noget Collegium, men den Lov er nu tilsidesat, og Kronprindsen samt de 4 sidstnævnte Herrer ere alle Præsidenter hver i sit Collegium. Følgen deraf blev, at Collegiernes Forestilling, som forhen refereredes af Deres Chefer, nu skiftevis referers af vedkommende Deputerte.

Det danske Cancellie

som er indrettet for Danmark og Norge og den danske Stats Ejendomme udenfor Europa, bestyre alle Justits - Politie - Kirke - og Skole - sager, Pupil - Fattigvæsenet, og havd der vedkommer Landvænet, i Danmark. Det kan, for at følge Snedorfs Udtryk i Statistiken S. 122, ansees som Regjerings Secretariat. Derigjennem beskikkes Statens øverste Embedsmænd og Cheferne for alle Collegierne, og det anordner alle Commissioner.

Cancellicollegium bestaaer for nærværende Tid af en Præsident, af 3 Deputerede hvoraf en er Generalprocureur, og af den 1ste Expeditionssecretair. Præsidenten er Gehejmraad Brandt, Generalprocureuren Conderentsraad C. Colbjørnsen. Der er to Hovedcontoirer, nem den første Deputeredes Conferentsraad Schovs Contoir, hvori alle Ansøgninger indleveres, de allene undtagne som angaa Embeder Karakterer og Lehnssager; og den tredie Deputeredes Statsraad Rejsersens eller Gratiacontoiret, hvorunder de nysommeldte Sager henhøre: 2 Expeditionscontoirer, nemlig den første Expeditionssecretair Cancelliaa Knudsen, og den anden Expeditionssecretairs Cancelliaad Monrads; 2 Revisionscontoirer, Revisor Andersens for offentlige Stifyelsers Midler og Secretair Kisbyes for Skiftedesignationer; og et Archivcontoir under Justitsraad Knudsen, hvori Secretair Frost er Registrator. Fremdeles er der i Cancelliget en Casserer, 4 Cancellister og 17 Copiister.

Generalprocureuren, som intet Contoir har, tilkommer det at vaage over Justitiens Fremme, og at concipere alle Justitsvæsenet vedkommende orordninger.

Det tyske Cancellie

er det samme for Hertugdømmerne Schlesvig og Holsten, som det danske Cancellie for Danmark og Norge. Det har nu en Præsident som er Grev Cay Reventlov; 3 Deputerede Conferentsraad C. L. Schuz, Conferentsraad F. C. Krück og Baron C. L. Brockdorff, af hvilke den mellemste er Overprocureur; 2 Expeditionssecretairer Justitsraad Jansen og Cancelliaad Gixtel; se Cancellister; 4 Copiister; en Archivarius og en Registrator. Collegiets Medlemmer ere, ligesom i det danske Cancellie, Præsidenten de 3 Deputerede og 1ste Expeditionssecretair.

Departementet for de udenlandske Affairer

besørger alle Sager med fremmede Hoffer og sammes herværende Ministre. Chefen er Statssecretairen Grev C Bernstorff, som assisteres af 4 Expeditionssecretairer Statsraad Uveman, Cancellieraad Pehrson, Friman, og Ployen, en Cancellist og en Archivarius.

Rentekammer

Under dette Cilloegiun henhøre alle Landvæsens - og Bergverkssager, Jagt - og Forstvæsenet, kongl Bygninger, Magasiner, Kjøbstædernes Skattevæsen, Oppebørselsbetjenternes Regnskab Revisioner og Decisioner, Bestallinger fra Stiftamtmand, Amtmand, Regnskabsførere, alle Benaadninger og Privilegier som har Sammehæng med de kongl. Indtægter, Rejsepass til fri Transport Forspand, samt Islands Bestyrrelse i alle Cameral - Told og Handelssager.

Rentekammeret har nu Præsident som er Grev Christian Reventlov, 3 Deputerede Conferentsraaderne Høe, og J. C. Coldbjørnsen, og Etatsraad Wormskiold. (I Bergværkssager træder Conferentsraad Hjort til). 10 Kommitterede nemlig Etatsraaderne Kølbe, Schønning, v. Esfen, Justitsraaderne Meincke, Borndam, Wadym, Kammerraad Evers, Caåtain Arctander. (Af disse have Conferentsraad Køe Statsraad v Essen og Kammeraad Evers de tyske, og de øvrige Tilforordnede de danske Sager at bestyre. Naar Bygningssager refereres har Oberst Lønborg ogsaa Sæde og Stemme i Collegiet; og ved Bergværkssagers Referat har Kammerr. og Renteskriver Boss Sæde Stemme og Underskrift). Contoirerne ere følgende:

Det danske og norske Kammercancellie under Kammersecretair Gundelach, det tyske under Kammersecretair Heinzelman; det danske og norske Tabelcontoir under Secretair Mandir; (det schlesvig - Holstenske Tabelvæsen forrettes af Kammersecretair Heinzelmänn); det siellandske Landvæsens contoir under Secretair Rothe; det fyenske og jydsk Landvæsenscontoir under Secretair Rafn; 14 Renteskrivercontoir, nemlig kjøbenhavnske Contoir under Kammerraad Fleischer, det siellandske under Renteskriver Korfitsen, det fyenske under Kammerraad Hansen, det jydsk under Renteskriver Drachart, det norske søndfjeldske Renteskriver Bentsen, det trondhjemske Kammerraad Spliid, bergenske Secretair Jensen, norske Berg - og Saltverkscontoir under Kammerraad Boss, islandske grønlandske finmarske og færøiske Contoir under Secretair Jensen, første schlesvigske Contoir Renteskriver Feddersen, andet schlesvigske Contoir Renteskr. Hjort, schlesvig - holstenske Forst - og Landvæsens - Contoir Renteskr. Prehut, det holstenske Contoir Renteskr. Doct. Meyer, og endelig Bygningscontoir Renteskriver Jessen. Der er 6 Revisionscontoirer under Revisorerne Smith, Hansen, Becker, Drejer, Høvinghof, Aabye. Et Landmaalingscontoir under Landmaalingsconducteur Morville, to Contoirer for det stemplede Papir under Ebbesen og Paludan, og et Arkivcontoir. Der er ialt i Rentekammeret 26 Fuldmægtiger og 40 Copiister.

Det vestindisk - guineiske Rente - og General Toldkammer.

Det besørger Told - og Consumtionsvæsenet i alle de kongelige Lande, og er tillige et Rentelammer for Statens Ejendomme i Vestindien og paa Kysten af Guinea. De Deputerede ere kammerherre Moltke og Etatsraaderne Hansteen og Malling, de Kommitterede Etatsraad Frelsen, Justitsraad Tønder Lund,

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

Kammerrad Rosenstand - Goiske, og Kammerjunker Oldenburg. En Kammersecretair nemlig Stoud. Renteskriverne i de 8 Told - og Consumptionscontoirer ere Mutterbach, Bastholm, Junge, From, Toft, Købler, Koll, Thaysen, og i det vestindiske - guineiske Contoir er Tenteskriveren Kammerraad Meinert. Det er 14 Fuldmægtiger og 15 Copiister. Archivcontoir har Toldkammeret tilfælles med Rentekammeret, og deri er Horn og Hougaard Registratorer.

General - Land - Oeconomie og Commerce - Collegiu, bestyrer alle Commerdesager, Fabriksvæsenet, Fiskerierne, Consulatsager, de ostindiske Sager, Brandassecurancevæsenet. Lauge og Handværker, som eller henhøre under Cancelliet, skal rette sig efter de anordninger som om deres Indretning og Forbedring gjøres igjennem dette Collegium, til hvilket ogsaa Forslag og Ansøgninger desangaaende skal indsendes. (Af det Ovenanførte sees den Særhed, at den vestindiske og guineiske Handel ikke staaer under dette Handelscollegium, men under Toldkammeret, Ligervis som den finnmarkse, fæøiske, islandske og grønlandske Handel under Rentekammeret).

I Oeconomie - og Commerce - Colligiet ere følgende Deputerede: Greverne Schimmelman, Ludv. Reventlov, von Dernath, og Ranzau, Kammeherre Sehested, og Statsraad Lawæz. De Kommitterte Justitsraaaderne Ljungberg, Dræbye, Fabricius, Wendelboe, Schlegel, Generalconsul Grove, Legationsraad Classen, Secretair Pram, og Assessor v. Smidt - Phiselbeck. I Breandvæsenssager ere Brandvæsensdirecteurerne Holm og Berthelsen Medlemmer af Collegiet, hvori desuden C. G. Rafn og Sckuoboe ere Assesorer, der træde op som Kommitterte ved forefaldende Vacance fremfor Contoirsheferne.

Der er et Contoir eller Bureau for Productionssager under Secretair Keyser, et for Fabrikation og Industrifaget under Secretair Normann, et for Handelssager under Secretair Winther, det ostindiske Fag under Secretaire von Bergen, et dansk og norsk Brandasseurancecontoir under Brandasseurancevæsensdirecteur Holm, og et schlesvigholstensk dito under Directeur Berthelsen. I disse Contoirer er der 6 a 7 Fuldmægtiger og ligesaa mange Copiister.

Med dette Colegium staaer i Forbindelse saavel Fabrikdirectionen der udgjøres af Laivæz, Liungberg, og Agent Ryberg, og som det tilkommer at overveje hvad der kan tjene til Fabrikernes Manuafkturernes og Næringsvejenes Befordring og Beste, som den bestandige Controlcommision hvori sidde Wendelboe, Schlegel, Berthelsen, og Viceraadmand Lunding, til at paasee og føre Control med de Forpligtelsers Opskyldense som paaligge Manufakturister Fabrikentrepeneurer og alle andre som formedelst kongl. Understøttelse eller Privilegier have paataget sig visse Forbindtligheder.

Til at bestyre Statens Indtægter og Udgifter ere 6 Collegier, nemlig Finantscollegiet, Finantskaffedirectionen, to Overbankedirectioner, Skatkammerdirectionen, og Creditassedirectionen.

a) Finantscollegium.

har Bestyrelsen af det hele Finansvæsen, forestilling til Kongen af alle sager Finantserne vedkommende, Expedition af Myntereglementer, Foranstaltning af alle overordentlige Udgifter, Forestilling om Pensioner, og i Almindelighed alle til Statens Finants - og Penge - væsen henhørende Sager som ikke udtrykkeligen ere henlagt under nogen af de nysnævnte Directioner. Finantscollegiet bestaaer af Grev Schimmelman, Grev Christ Reventlov, Kammerherre Moltke, Conferentsraad Wendt, Statsraaderne Ryge og Tetens, samt Justitsraad Lange. Secretairiatet føres af Secretair Birch som har en Fuldmægtig og 3 Copiister under sig.

b) Finantssagedirection.

Den besørger Anvisningen af alle Statens Indtægter og udgifter, og i Almindelighed alt hvad der angaaer den særdeles Forvaltning af Penge - og Cassevæsenet som grunder sig paa staaende og gjeldende Resolutioner.

Denne Directions Nedlemmer ere igjen: Grev Schimmelman, Ryge, Tetens, Lange og dog er det (conf. Snedorfs Statestik S. 128) et fra Finanscollegio særskilte Departement, som ingen umiddelbar Forestilling har til Kongen, men saa ofte nogen Sag forekommer, som den ikke efter foregaaende kongl. Resolution kan afgjøre, indberettes den til Finantscollegiet, som derom gjør Forestilling.

Her er 3 Contoirer; et Asignationscontoir med 3 Fuldmægtiger og 2 Copiister under Bogholder Bendtsen, et Contrabogholdercontoir med en Fuldmægtig og en Copiist under Bogh. Borchhorst, og et Contoir for Activ og Passiv Fordringer med 3 Copiister og en Fuldmægtig under Bogholder Mau.

Cassereren ved den kongelige Zahl - Casse er Statsraad Falbe.

Ved de kongelige Mynter er der en Myntdirecteur og en Myntrevisor, og ved Mynten i Kjøbenhavn en Myntmester en Myntgvardejn, og en Stempelskjærer.

c) Bankens og den synkende Fonds Overdirection

bestaar, ifølge Statscalenderen for 1799, af Greverne Schimmelman, Christ. Reventlow, og Caj Reventlov, Gehejmraad Btandt, Kammerherre Moltke, Conferentsraaderne Krück og C. Colbjørnsen; men har neppe mange Forretninger, da den forrige Kjøbenhavnske Courant - Banke nu bestyres af en dertil udnævnt Realisationscommission, og der tillige er beskikket en særskilt Administration for den synkende Fond, eller for den Fonds Capital som kaldes saaledes, fordi Statens Gjeld skal af den betales og synke. I denne Administration, som staaer under Overbankedirectionen, sidde Statsraad Tetens, Justitsraad Wilkens, Obelay, og Bankcommissair Mau

d) Speciebank.

Direction, Revisores, og øvrige Betjente ere i Altona, men her i Kjøbenhavn er Hovedbestyrelsen, bestaaende af Grev Schimmelman og Grev Christ. Reventlov, Kammerh. Moltke, Conferentsraaderne Schuz, Krück, Wendt, Statsraaderne Ryge, Tetens, Justitsraad Lange, og Myntdirecteur Lyng. Secretairsforretningerne besørger Finantssecretair Birch.

e) Skatkammerdirectionen

Har intet at gjøre end af en Fond, som aarlig anvises af Finantssagedirectionen, at udbetale de for 1795 reglementerede Pensioner og Vartpenge (Bartpenge?), og ad de ved Dødsfald eller paa anden Maade fremkommende Besparelse samle en Fond som afleveres til Overbankedirectionen og anvendes til Statsgjeldens Afdragelse. Directionen bestaaer ene og allene af Grev Schimmelman, som har under sig en Bogholder der tillige er Revisor nemlig Cammersecretair Clasen, og en Casserer som er Justitsraad Linde.

f) Creditssagedirectionen.

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

bestaaende af Kammerherre Moltke, Conferentsraad Hjort, Prof. Eggers, Cancellieraad Fabricius, Viceraadmand Lunding, Grev Ranzau, Statsraad Wormskjold, Baron Knuth, Kammeraad Evers.

Secretariatet besøges af Secretair Thomsen og Bogholdercontoiret forestaar Bogholder Riissing.

Denne Casse fik 1786 en Fond af 750.000 Rdlr. som udlaanes til Grundforbedringer mod ringe Renter og et aarligt maadeligt Afdrag paa Kapitalen. - Om denne Fonds Anvendelse i det første Triennium har man af Prof. Eggers en 1790 trykt Efterretning, og deri læser man, at Kongen har tilladt Directionen, aarligen for Publicum af aflægge Regnskab for sin Forvaltning. Denne Tilladelse har Directionen nu siden den Tid ikke gjort Brug af.

Her er tvende militaire Collegier, nemlig

a) Generalitets - og Commissariatscollegium.

Det besørger Alt hvad som angaaer Krigsmagten til Landsm, den Befoldin Forpslegning Reccutering, Magaziner, Fæstninger, Artillerie og Ingenieurvæsen, Artilleriskolen, Landcadetacademiet, Guldhusfabriken o. s. v.

Generalitetscollegiet bestaaer af en Præsident, Hans Durchlaucht. Prinds Carl af Hessen, der egentlig boer i Schlesvig, og 5 Deputerede, nemlig Prinds Friderich af Hessen, Generalmajor Kammerherre Adeler, Generalmajor Peyman, Generalkrigscommissarierne Duzen og Hasler.

Generalitets - og Commando - Contoiret forestaar Statsraad Schive, som Secretair; det 1ste Departementscontoir hvorunder Cavalleriet sorterer, Justitsraad Aagesen; det 2de Departementscontoir hvorunder Infanteriet sorterer, Justitsraad Munch; det 3die hvorunder Fæstninger og Magaziner staae, Justitsraad Reimer. Bogholdercontoiret har Justitsraad Friderici, Archiv - Registrator - og Casserer - Contoiret har Justitsraad Kopp.

B) Admiralitets - og Commissariats - collegium

er der samme for Søetaten, som Generalitetet er for Landetaten. Det besørger Floden, Lotsvæsenet, Søkortarkivet, Søsatningerne i Danamrk og Norge, Kjøbenhavns Canaler og Havne, Sekadetacademiet, Rettergangen for Søbetjente, Søqvæsthuset, samt Assistenshuset i Kjøbenhavn, hvis Indkomster ere tillagte Søqvæsthuset.

Præses i dette Collegium er Hans Kongl. Højhed Kronprints Friderik.

De Deputerede Kammerherre Admiral C. F. Kaas, Viceadmiral Wleugel, Baron Knuth, Statsraad og Professor Juris Nørregaard.

Justisbetjentene ere følgende: Nørregaard er Generalauditeur, Statsraad Perbøll, Oberauditeur, Advocat Haagen Søkrigsprocureur, og Bangert (Vangert?) Auditeur ved den combinede Ret.

Admiralitets - eller 1ste Departementscontoir bestaaer af Statsr. Perbøll som Chef, af en Fuldmægtig og af 2 Copiister.

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

Commissariats - eller 2det Departements - Contoir af Overkrigscommissair Smith som Chef, en Fuldmægtig og 2 Copiister.

Haandverksstokkens - eller 3die Departementscontoir af Cancellieraad Thunboe som Chef, 2 Fuldmægtiger og 5 Copiister.

Divisionernes eller 4de Departementscontoir af Overkrigscommissar Bang som Chef, 2 Fuldmægtiger og 5 Copiister.

I Bogholdercontoiret er 1 Fuldmægtig, 2 Copiister og Overkrigscomm. Randlef Chef.

I Revisions og Contraberegningernes Contoir er 3 Fuldmægtiger, 5 Copiister og Overkrigscomm. Wiewild Chef.

Eqviperingssecretairembedet forrettes af Overkrigscomm. Grobe, og Arkivarembedet af Overkrigscommissair Kilde.

Generalpostamtet

Bestyre Postvæsenet i Kongens samrlige Stater, og har umiddelbar Referat i Statsraadet ligesaavel som Cancelliet, Rentekammeret, Finanscollegiet, og begge Krigscillegierne.

Det bestaaer af 3 Directeurer og Kammerherre Waltersdorf og Etatsraaderne Schiffman og Fisker; og som Medlem af Finantscassedirectionen er Justitsraad Lange den 4de Dorecteur; Cancellieraad Dav. Monrad er Secretair.

De 3 førstnævnte Directeurer har hver sit Departement. Walterstorf har de danske Departement og derunder et Secretairiats - og Revisionscontoir med en Secretair og 3 Fuldmægtiger. Fisker det norske Departement med et Secretairiats- og Revisionscontoir, hvori en Secretair og en Fuldmægtig. Schifman det tydske Departement, og derunder et Contoir med en Secretair og en Fuldmægtig. Desuden er der et Bogholdercontoir med en Bogholder en Fuldmægtig og en Copiist. Ligeledes er der en Casserer og hans Fuldmægtig.

Postpensionskassedirectionen

bestaaer af Grev Schimmelman, Gehejm. Brandt, Kammerh. Moltke, Conferentsr. Schüz, Generalkrigscomm. Duzen, Kammerh. Knuth, Kammerh. Walterstorf, Conferentsr. Hoe.

Secretairsforretningerne besørger Secretair Pram.

Almindelige Enkekasses Direction.

Grev Ch. Reventlov, Admiral Kaas, Kammerherre Adeler, Confer. Schuz, Justitsraad Bugge, Confer. C. Colbjørnsen, Statsraad Tetens.

Den har Bogholder, Revisor, Casserer, i Fuldmægtig og 3 Copiister.

Generalvejsommisionen

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

bestyrer hele Vejvæsenet i Danmark. Dens Medlemmer ere General Hurh, Brødrene Gr. Christ. og Gr. Ludv. Reventlov, Statsraad von Essen; den Secretair Sander som under sig har en Fuldmægtig og en Copiist; og dens Casserer Landvæsenscommissair Bierg.

Missionscollegium

kaldes ogsaa med sit latinske Navn Collegium de curse evangeli promovendo, og bestaaer af Gehejmeraad Brandt, Conf. Schow, Biskop Balle, Viceraadmand Wulf, og Secretairen er Cancelliraad Gude. Skal sørge for den christlige Religions Udbredelse i Grønland, Finmarken, Vest - og Ostindien.

Vi have af den her meddelte Liste paa de fleste Collegier Directioner og Commissioner seet, at Kjøbenhavn som Hovedstad er Sædet for Regjeringens lovgivende og udførende Magt i alle mulige Grene og Afdelinger; men den er der ogsaa for den dømmende, da her holdes Danmarks og Norges

Højeste - Ret.

hvtill alle Sager af nogen Vigtighed kan appelleres som sidste Instants. Den bestaaer af en Justitiarius som nu er Conferentsraad Cordtsen, og af følgende Assessores: Conferentsraaderne Treschow og Jacobi, Etatsraaderne Holterman, Fridsch, og Rested, Assessorene Drewsen, Sporon og Feddersen, Kammerjumker Levezov, Justitsraad Graah, Assessorerne Falsen, Thestrup og Brown.

Ved Rettens aarlige højtidelige Aabning er Kongen selv personlig tilstede som Præsæs. Ved denne aarlige Aabning sidde nogle extrordinaire Assessorer i Retten, saasom:

Grev Chr. Reventlov, Gehejmeraaderne Brandt, Brokkenhuus, og Scheel - Plessen, Grev Knuth, Kammerherrerne Urne, Moltke og Sehested, Conferentsraaderne Obeliz, Borneman, Schow, Edw. og Chr. Colbjørnsen, Etasraaderne Fogh og Falde, Generaauditour Nørregaard, Politimester Cold, Professor Schledel.

Foruden den aarlige Aabning gives der ogsaa undertiden andre Omstændigheder som fordre at nogle af disse eztraordinaire Assessorer ere tilstede, saasom naar nogle af de virkelige Assessorer enter ere syge, eller udtræde formedelst det Forhold de kunde staae i til Partnerne, og Retten da, som ikke maa bestaae af et ringede Antal end 9, ej blev fuldstændig, i hvilke Tilfælde de da af Justitiarius tilsiges at møde.

Justitsraad Køneman er Chef for Justitscontoiret; Copiisten i Contoiret, Læse - Secretair Jacobseb, forretter Løsningen i Retten.

Secretairerne ved Protocollen: Secretairerne Møller C. S. Rafn og Schønhejder.

Advocaterne ved Højesteret ere Schønhejder, Skibsted, Haagen, Lange, Wiwet, Brorson, Hofved, Rotbøll, Klingenberg, Wilster, Drejer. Af disse er Schønhejder Kammeradvocat og Skibsted Generalfiskal.

Sjette Kaaitel

Kjøbenhavn som Danmarks Hovedfæstning.

§. 1

Fæstningsverkerne.

Kjøbenhavn er omgivet med en Vold, der næsten gaaer i en Runddel og bestaaer af 25 Bastioner. Disse Bastioner føre Navn af

a) I Kjøbenhavn: Ryssenstens, Holks, Gyldenløves. Schals, Helmers, Hahns, Ahlefelds, Stadsoberstens, Rosenborg, Qvizovs, Peuclers, Rosenkrants's, Grønland.

b) Paa Christianus Qvintus, Charlotte Amalies, Prinds Friderichs, Prinds Carls, Prinds Wilhelms, Printsesse Sophie Hedewigs, Ulriks, Løvens, Elephantens, Pantherets, Eenhjørnings, Kallebod.

Af saa stor og vidtløftigt et Begreb Kjøbenhavn end er, vilde den dog være bleven af en endnu meget større Omfang, om dens Fæstningsverke strakte sig saavidt som Kong Christian IVdes Plan var. Gammel-Vartov udenfor Østerport og Ladegaarden udenfor Nørreport vise endnu Spor af de Skanser og Volde, som vare anlagte paa hin Side af de 3 ferske Søer, der fra Landsiden af i Form af en Halvmaane omgive Kjøbenhavn. Disse Søer vilde da mere umiddelbar end nu have bidraget meget til Byens Fasthed.

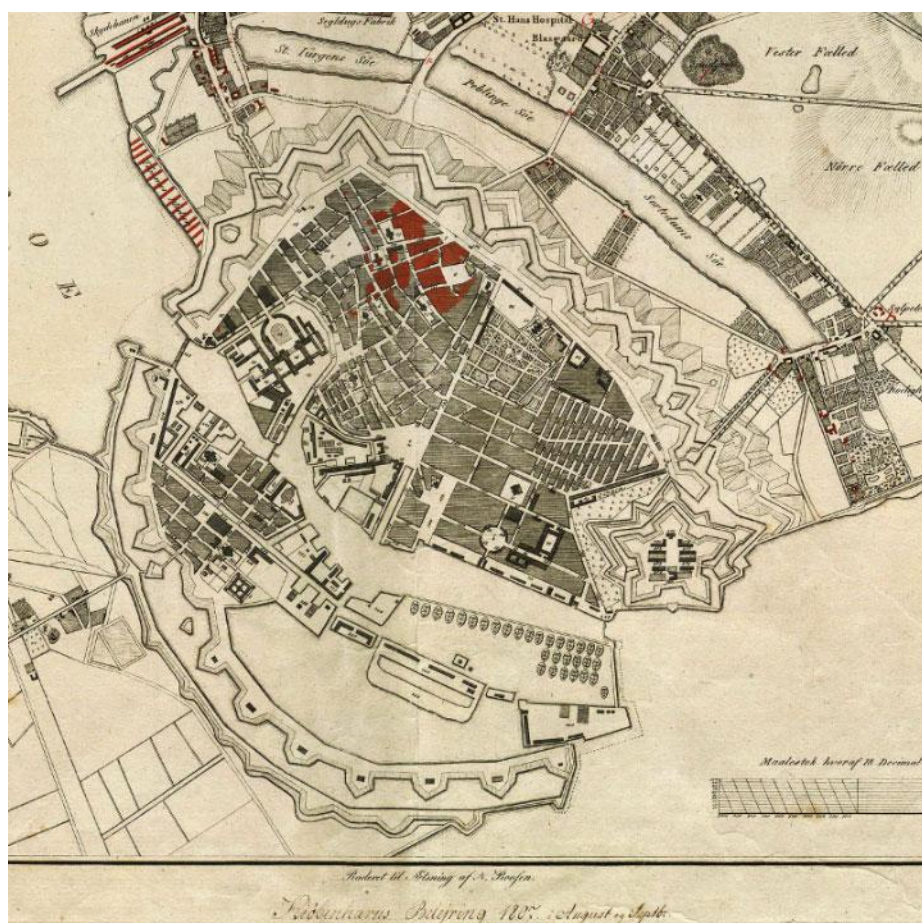
Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

Kong Frederich III blev, da de Svenske 1658 nærmede sig Byen, nødt til at forlade Linier paa hin Side af disse Søer. Efter Belejringen udvidedes Fæstningsverkerne efter en mindre glimrende, men varig Plan. Kallebod eller det District ongefær fra Vandkosten af indtil Lange - Bro, som var en flak Grund der oversvømmedes af det salte Hav, blev opfyldt inddæmmet og taget indenfor Byens Volde og Verker; og ved Indløbet af Havnen anlagdes Castellet Friderichshavn af den nederlandske Ingenieur van Gavert. Dette Castel har mod Landsiden dobbelte Volde og Graver, og er forsynet med fem Bolverker eller Bastioner som hede Kongens, Dronningens, Prindsessens, Prindsens, og Grevens.

Christian den Vte opførte Christianshavns Volde rundt omkring Havnen og Floden indtil det efter ham kaldte Bolverk Quintus, og indsluttede Havnens Indløb ved Anlægget af Nyholm, som ligger ligeoverfor Castellet og Toldboden.

Det var i faa Ord Historiens af Byens Befæstning mod Landsiden og mod Amagersiden. Da Havnen gaaer igjennem Byen, har Volden tvende Aabninger. Men ved Havnens Befyndelse staae paa begge dens sider, der er: saavel ved Toldboden som paa Nyholm og ved Bommen, Kanoner. Og ved den tillukte Ende af Havnen er der dels paa begge Sider murede Udeverker, og dels afgive de Grunde, som her ved Kallebodstrand saaledes forbinde Amager med Sjælland, at de i Henseende til Søfarten ere som eet Land, en meget god Søbefæstning.

I den nu regjerende Konges Tid have saavel Kallebodstrand som Toldboden ved ny anlagte Caponnierer erholdt et mere fuldkomment baade indre og ydre Vern.

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

§. 2.

Kjøbenhavns Garnison bestaaer af 6 Infanteriseregimenter, Garden til Hest, Garden til Fods, Artilleriet, 2 Batallioner lette Infaterie, et Marine - Corps, og en Esquadron Husarer.

De 6 Infanteriregimenter udgjøre 3 Brigader, hvoraf hver bestaaer af to Regimenter. Den gule Brigade bestaaer af danske og norske Livregiment; den blaa af Kongerne og Kronprindsens; den grønne af Arveprindsens og siellandske Regiment. Den Gule Brigade kaldes saaledes fordi den har gule Rabatter, den blaa har blaa Rabatter, og den grønne grønne Rabatter. Det ringeste Regiment i hver Brigade, altsaa norske Livregiment Kronpeindsens og det siellandske, har en hvid Kant om Rabatten.

Disse 6 Regimenter bestaae hvert af 8 Musketter - compagnier og 2 Grenadier - Compagnier.

Danske Generaler i Uniform 1800 - 1848

Ved hvert af disse Regimenter er der, naar de ere complete,

40 Overofficierer.

18 til Mellem og Understaben

110 Underofficierer.

760 gevorbene Gemene.

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

780 Nationale

40 Tambourer og Pibere,

som for hver Regiment udgjør 1748, og i alt 10488 Mand.

Chefen for danske Livregiment er Hans Durchlaucht.

Generalmajor Prinds Æmil af Holsten - Augustenborg, for norske Livregiment Oberst von Michaelen, for Kongens Regiment Hans Durchl. Generallieutenant Prinds Driedrich af Hessencaffel, for Kronprindsens Generalmajor von Leth, for Arveprindsens Oberst von Lepel, for sjællandske Oberst Grev Baudissin.

Kivgarden til Hest, hvis Chef selv er og Commandeur Oberstlieutenant Kammerherre Kardorff, bestaaer, naar den er complet, af 150 Mand, hvoraf 11 Overofficerer, 10 Underofficerer og 6 Spillemænd: desuden staae for nærværende Tid 5 Officerer a la Suite. Garden til Hest er indelt i 2 Escadroner.

Livgarden til Fods, hvis Chef ogsaa Kongen er, og hvis Commandeur Hans Durchl. Generallieutenant Prindsen af Würtenber - Stutgard, har 18 Overofficerer, 17 til Mellem og Understaben, 36 Underofficerer, 16 Tambourer og Pibere, og 400 Gemene. Garden til Fods er inddelt i 4 Compagnier.

Artilleriecorpsets Chef er General Huth, og Commandeur Oberst von Meclenburg. Af Artilleriecorpset ligger i Kjøbenhavn foruden Staben 10 Compagnier, hvor iblant er Fyrverker - og Mineer - Compagnie, et Haandverks - Compagnie, og et ridende Artillerie - Compagnie. Til disse Compagnier høre 50 Officerer; 160 Underofficerer, Fyrverkere, Stykjunkere og Minerer; 7 Tambourer; 2 Trompeter og en Kursmed ved det ridende Compagnie: 90 Constabler; 410 Under - Constabler; og ved Haandverks - Compagniet 125 Arbeidere. Af Mellem - og Under-Staben ligge i Kjøbenhavn 8 Personer.

Det lette Infanterie bestaaer af første siællandske Bataillon under Commandeur Overstieutenant von Lund, og anden siællandske Bataillon under Oberstlieutenant von Ropstorf. Ved hver Bataillon er der 16 Overofficerer, Mellem - og Understaben 7, Underofficerer 44, Valdhornister 8, Gemene 300; som for dem begge gjør 750 Mand. Hver Bataillon er indeel i 4 Compagnier.

Marinecorpset, betaaende af 6 Muskettercompagnier, oprettedes 1798; skal efter sin Bestemmelse bestride "Flodens Bemanding og Vagthold, samt arbejde paa Holmen, som Regimenterne hidtil havde afgivet Mandskab til".

Marinecorpsets Commandeur er Generalmajor Greve af Danneskiold - Løvendal, og det bestaaer af 24 Overofficerer, 7 til Mellem - og Understaben, 84 Underofficerer, 24 Tambourer og Pibere, og 960 Gemene; ialt 1099 Mand.

Den Equadron Husarer som garnisonerer her, staaer under Ritmester vin Bülov, og udgjør 157 Mand.

Det lette Infanterie ligger i Castellet, Libgarderne og de to første Brigader samt Artilleriecorpset ligge i Caserner, til Marinecorpset og den grønne Brigade lejes der Quarterer hos Borgerne.

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

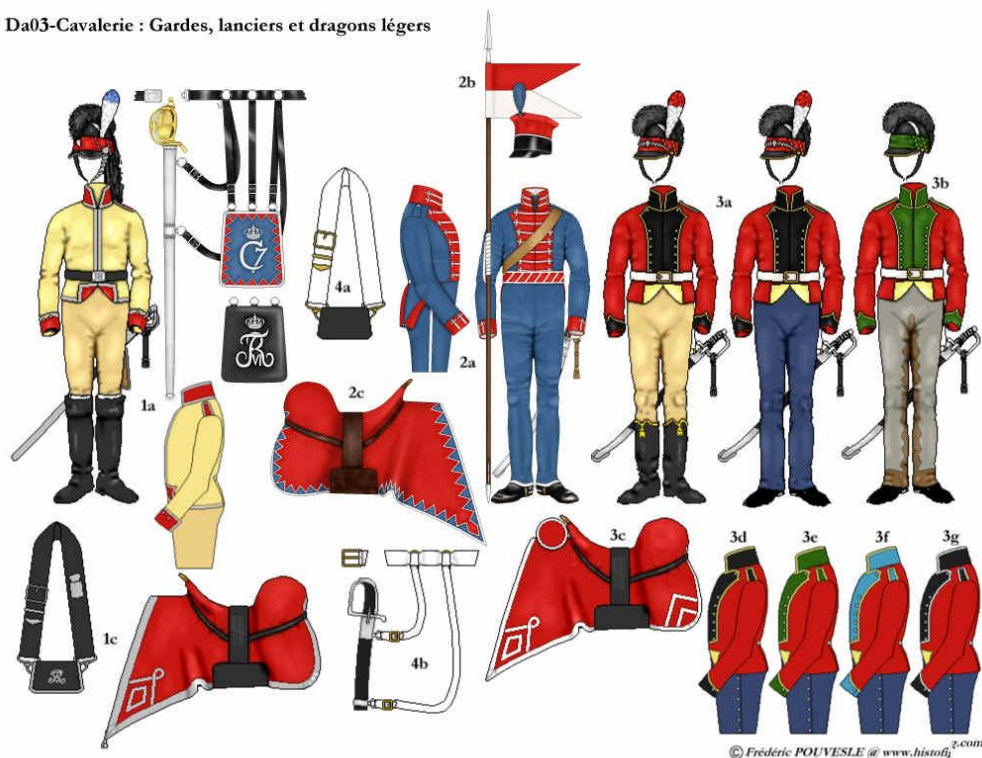
Uniformerne ere ved hvet Corps saaledes som følger:

Livgarden til Hest: Paille Colet med Sølvtreffer; røde Opslag og Krave ligeledes besat med Sølvtreffer; gule Skindbuxer; sort Læder - Casquet med Gjær. Officierene bære uden for Tjenesten højrød Kjol med broderede Sølv - Sløjfer, blaa Krave og Opslag broderede med Sølv; paille Underfoer; paille Vest og Buxer; trekantet Hat med Sølvtreffe. Underofficererne have ligeledes uden for Tjenesten røde Kjoler med blaa Krave og Opslager med Sølvtreffer og paille Underfoer, og trekantede Hatte.

Livgarden til Fods: Højrød Kjol med blaa Krave og Opslag og hvidt Underfoer; hvid Vest og Buxer; sædvanlig trekantet Hat med Sølvtreffer, men til Galla en høj Hue med hvide Fjær. Officererne have broderede Sølv - Sløjfer paa Kjolen, saa og Kraven og Opslagene broderede med Sølv. De Gemenes Kjoler ere derimod besatte med Sølvtreffer omkring Knaphullerne, samt paa Kraven og Opslagene. De Gemene have Støvletter, af sort Klæde, og til Galla af hvidt Lærred.

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

Da03-Cavalerie : Gardes, lanciers et dragons légers

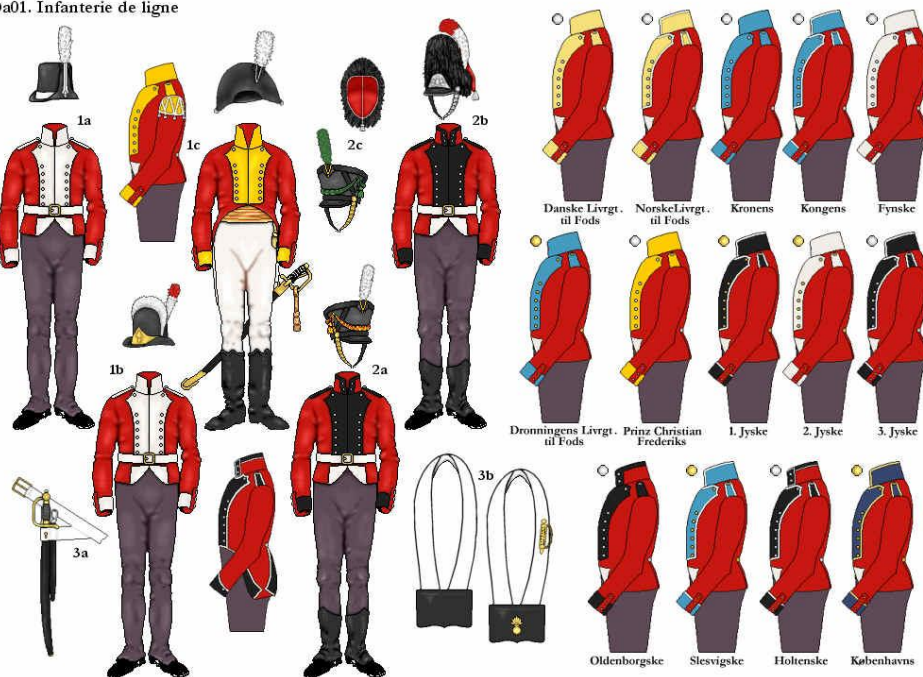

© Frédéric POUVESLE @ www.histofg.com

1. Kongelige Livgarde til Hest : garde (a), sabre et sabretache avant et après 1808 (b), giberne et selle (c).
2. Bosniak en 1813 : lancier (a), flamme de lance (b) et selle (c).
3. Lette Dragoner : dragon en 1808, culotte et surculotte (a)

- et en 1813 en tenue de route (b), selle (c), distinctives du Livregiment (d), Jyske Regiment (e), Fynske Regiment (f), et du Sjællandske Regiment (g).
4. Giberne (a) et sabre (b) des dragons et des lanciers.

Da01. Infanterie de ligne

© Frédéric POUVESLE @ www.histofg.com

1. Infanterie de ligne en 1803-1807 : fusilier (a) et grenadier (b) du
2. Jyske Infanteriregiment, officier et tambour (c) du Prins Christian-Frederiks Infanteriregiment.
2. Infanterie de ligne en 1808-1813 : fusilier (a) et grenadier (b) du Oldenborgske Infanteriregiment, fond du bonnet de grenadier et shako de Jæger.
3. Sabre de grenadier (a), giberne de fusilier et de grenadier (b).

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

Infanterie - Regimenterne have alle højrøde Kjoler med hvidt Underfoer og hvide Knapper; hvide Veste og Buxer; om Vinteren Klædes - Buxer, men i Sommermaanederne lange Lærreds - Buxer; sorte Klædes - Støvletter. Officerene have trekantede Hatte med hvide Fjær, men de Gemene havde runde Hatte med hvide Fjær. Forskellen paa Regimenternes Munderinger bestaaer i Coulleuren af Kraverne Rabatterne og Opslagene: saaledes har Danske Liv - Regiment til Fods, paille Krave Rabatter og Opslag.

Norske dito, paille Krave og Opslag med en hvid Kant.

Kongens Regiment, lyseblaa.

Kronprindsens Regiment, lyseblaa ved hvid Kant.

Prinds Friderichs Regiment, lysegrøn.

Det Sieællandske Regiment, lysegrøn med hvid kant.

Marine Corpset har højrød Kjøl med hvidt Underfoer; mørkeblaa Krave, Rabatter og Opslag; gule Knappe med et Anker udi. Officererne have Knaphullerne i Kjolen kantede med Guldtreffer; de Gemene derimod med hvide Snorer.

1830.

Ingenieur. General. Stab. Artilleriet.

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

De tvende Siællandske Batailloner let Infanterie have grønne Kjoler med sorte Kraver Rabatter og Opslag, hvide Knapper, hvidt Underfoer og hvide Underklæder. De Gemene have Trausser eller lange Buxer, om Vinteren af graat Klæde, og om Sommeren af Lærred. Hattene ere runde med grønne Fjær. Officerernes Kraver Rabatter og Opslag ere af Fløyl.

Artillerie - Corpet har karmoisinrøde Kjoler med Mørkeblaat Underfoer, Kraver, Rabatter og Opslag; mørkeblaa Underklæder; gule Knapper; runde Hatte med hvide Fjær. Officererne have trekantede Hatte.

Garnisonen har baade en Gouverneur som er General Baron v. Gersdorff, og en Commandant som er Generalmajor v. Leth.

Commandanten i Castellet er Generalmajor von Peymann, og paa Rosenborgslot Major v. Wilster.

Paraden, som tilforn var paa Slotspladsen og siden paa Kongens Nytorv, er nu paa Exerцерpladsen eller i Exerцерhuset.

Exerцерpladsen var tilforn en Plads ved Østerport som med Stakitverk var indhegnet og kaldtes Grønland. Men 1787 blev det Lystqvarter i Rosenborg - Hauge, der laae imellem Slottet og Muren udad mod Reformert - Kirke, forvandlet til Exerцерplads, og paa den Side af Pladsen som strakte sig langs ned med Gothersgade blev byggt et Exerцерhus. Samme Tid blev det Orangerihus, som strakte sig 400 Alen langs med Volden, ligeledes omskabt til Caserne for Livgarden til Fods.

Paa Hovedvagten, som er byggt af Kong Friderich IV paa Kongensnytorv, er altid en Capitain og en Lieutenant tilstede. Lieutenantsvagter er der, foruden ved alle Byens Porte, ved Toldboden, ved Enden af Volden paa hin Side Havnen, paa Rosenborg, bag Børsen, og paa Tøjhuset. Underofficiersvagter udenfor Portene, ved Stokhuset, ved begge Ender af Langebro, ved Udgangen til Tømmerpladsene, ved hin Side Amagerport, og ved Artilleriets Laboratorium.

De Materialier Verktøj og Redskaber som henhøre til Stadens Fortifications - og Fæstnings - Verker, forvares i den saakaldte Kongl. Militair - og Fæstningens Materialgaard, der ligger yderst ude ved Enden af Friderichsholms canal paa Hjørnet strax ved Kongens Bryghus.

Det kongelige Tøjhus eller Landetatens Arsenal staaer under Artilleriecorpsets Opsyn som der har sin Vagt .

Tøjhuset er egentlig to ved hinanden liggende Bygninger, nemlig dels den nederste Etage af den store lange Bygning bag Christiansborg Slot som støder til Proviantgaarden, og hvori Bibliotheket er mellemste og Kostkammeret øverste Etage, og dels den hele anselige Bygning som staar paa tverts og indslutter Tøjkusgaarden paa den modsatte Side af Proviantgaarden. I den Del af Tøjhuset, som er under Bibliotheket, forvares det Kongl. Feltartillerie med sine Lavetter og Tilbhør. Blant andre Rariteter vises her to forgyldte Kanoner og en Mørser som bleve støbte i Venedig ved Kong Friderich IV des Nærværelse. - I den nederste Etage af Tversbugningen staae ligeledes Kaninlavetter, Rustvogne og Sligt som gør til et Felttog. I 2den Etage er Rustkammeret 300 Alen langt, hvori en stor Mængde af allehaande Smaagevær som Flinter, Bajonetter, Kaarder, Pistoler. Ovenover denne Sal opbevares alle Slags Krigsredskaber og gamle Vaaben.

Tøjhusgaarden støder til Søen eller det Bassin af Havnen som er imellem Knippelsbro og Langebro. Langs med Bolværket staae altid 27 kanoner plantede, som ved store Solenniteter først affyres førend Kanonerne

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

paa Boldene gaae af. Imellem Tøjhuset og Proviantgaarden er ogsaa et lidet firkantet med Bolverk indpælet Bassin, hvor Ammunitions - og Proviant - skibene kan lægge ind og losse og lade i Magelighed.

Tøjhuset

Over Porten, som føre ind til Tøjhusgaarden, staaer det Bekjendte: Tempore pacis de hello cogitasse neminem poeniyuit, som Thaarup i Høstgilder kan siges at have oversat i Smedens Omqvæd:

"Være i Fred til Krig parat,

det bør hver ærlig Landsoldat"

Af Krudttaarne er der 3 i Kjøbenhavn og 8 paa Christianshavn, hvoraf 4 tilhøre Søetaten.

Kjøbenhavns Befæstning, Vilhelms Bastion, krudttårnet (1688)

Efter den nu (1799) gjældende Gageplan er en Oberts Løn ved et Infanterigement om Aaret 1740 Rd.

1 Oberstlieutenant faaer 852 Rd.

1 tredie Stabs Officier 732 -

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

1 fjerde Stabs Officier	648 -
1 femte Stabs Officier	600 -
4 Kapitainer a 600 hver, giver	3000 -
2 Stabscapitainer a 228 Rd.	456 -
8 Premierlieutenter a 156 Rd.	1248 -
10 Secondlieutenanter a 135 Rd.	1350 -
10 Fændrikker a 114 Rd.	1140 -

Summa 11766 Rd.

Underofficierernes og de Gemenes
Lønninger ere, Brødets Værdi som
de faae i Natura iberegnet, saaledes fast-
satte:

En Sergeant faaer daglig	18 pz
En Fourer faaer daglig	14 pz.
En Korporal	12 pz
Musqveter	6 pz.
Grenader	6 1/4 pz.

I Overensstemmelse hermed
koster to Grenaderkompagnier
aarlig

4866 Rd 64 Pz

Otte Musqvetercompagnier 1858 Rd. 32 pz.

Understaben lønnes saaledes:

Regimentsqvartermesteren har aarlig	480 -
Auditeuren	210 -
Regimentsfeltskjæren i Gage og Medicin	
Penge	755 - 40 pz.
1 Under - Chirugus	114 -
5 Compagniefeltskjærere a 60 Rd. hver	300 -
En Bøssemager i Gage og til Gevær - Repa- ration	298 - 54 pz.
En Regimentstambour 12 pz. daglig	45 - 60 pz.
6 Hauptboister, hver 12 pz. daglig	273 - 72 pz.
1 Profos 6 pz. daglig	22 - 78 pz.

Summa 37991 Rd. 16 pz.

Dertil kommer endnu:

for de Nationale	1365 -
til Mundering, Hvervning, og til ubestemte	
Udgivter	12018 -

51374 Rd. 16 pz.

Derimod afgaaer for Friefolk, som skal
holdes udenfor Exercer - Tiden

8911 Rd. 18 pz.

Igien 42462 Rd. 94 pz.

Saa stor en Summa cirkulerer altsaa aarlig i Kjøbenhavn for hvert af de 6 Infanterieregimenter; naar man nu lægger til, hvilke Summer Statens Casse udbetaler til Artilleriet, til Livgarderne, til Marinecorpset o. s. v, skjønnes let, hvor betydelige de pecuniære Fordele ere, som tilflyde Borgernes Næring af den herværende talrige Garnison. Men naar saa paa den anden Side betænkes, at saa mange Hundrede af de saa kaldte Gevorbene ere hvervede udenlands og for en stor Del liderlige og ryggesløse Mennesker, der have en saare fordervelig Indflydelse paa Kjøbenhavnernes Karakter i de lavere Klasser, kan man ikke andet end i højeste Maade afskye en Fordel i Næring og Bjæring, som har Brud paa Moralitet og gode jævne danske Sæder ifølge med sig. Den udenlands Hverven, som i Aaret 1798 for Regimenterne i Kjøbenhavn og Marinecorpset beløb sig til noget over 200 Mand, og som et rædsomt Rygte bebuder endnu at skulle være befunden fornøden, er vist nok en langt større Ulykke for Kjøbenhavn end for selve Tallotteriet.

Nærværelsen af disse fremmede Soldater, som for største Parten ere tydske, har ikke Indflydelse paa Kjøbenhavn, men yttre ogsaa sine sørgelige Virkninger rundt omkring i Landets Egne. Af de 4000 Mand Nationale, som i de 4 Exercereuger i Foraaret blive indkaldte til Regimenterne, for ikke at tale om dem som beordres at blive her bestandig Vinter og Sommer i nogle Aar, er der nok ikke Faa, der bringer Hang til Liderlighed og Udsvævelser stundom vel og Spiren til lede Sygdomme med sig herfra.

§. 3.

Kjøbenhavns Borgere i militairisk Betragtning.

Kjøbenhavns Borgerskab er fordelt i tvende militaire Corps, hvoraf det ene, hvis Oprindelse skriver sig fra Aar 1663, kaldes det borgerlige Militaire, og det andet det borgelige Artillerie. Hint bestaaer af 12 Compagnier med Tillæg af et Brandsompagnie, og dette af to - Det borgerlige Militaires Pligter ere: naar Garnisonen er fraværende eller ringe at forrette Garnisonsvagter; i paakommende Fejde at besætte Staden Volde tilligemed Garnisonen og hjælpe at forsvare Byen; at møde til Tog Allarm Ildsnød Isning Patroullering.

(Til Oplysning om hvad der er anført indrykkes herved Placaten af 22 April 1772 saaledes lydende: "Da en Deel Borgere og Indvaanere her i Staden (formodentlig af Uvidenhed om de Kongl. allenaadigste Anordninger) findes uvillige at svare til den saa nyttige anordnede Brand og Natte - Vagt og anden Staden vedkommende almindelige Defension, saa for at hæve de mange des Aarsag indløbende Klager og Besværinger, bekendtgjøres herved, at efter første Kongelige Anordning og den Stads . Hauptmændene allernaadigst meddelte Instruction, skal af hver Huus og Gaar ger i Staden forskaffes en ve udrustet Mand til Vagt Mynstring Tog Ildsnød Larm og Isning, hvilken Kongelig Anordning ved seneste Rescript af 31 October 1749 saaledes er fornyet og igjortagen, at Alle og enhver uden Forskjæl, som driver borgerlig Næring, hvad enten de ere Ckaracteriserede, Privilegerede, Fabriqveurer, Reformerte, eller andre Betiente, skal svare til den borgerlige Natte - Vagt med videre, hvorfra allene ere undtagne: Professorers Præster Kirke - Betjentere og Kongelige Betjente, som ingen borgelig Næring drive, eller til andre bortleje noget af deres Huse og

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

Gaarde. Skulle nogen imod saa reen og tydelig Kongelig Anordning herefter vise sig enten uvillig eller gjenstridig i at concurrere til det der sigter til fælles Frelse og Nytte, have de sig selv af deraf flydende Ulæmpe at Tilskrive.

Kjøbenhavn, den 22 April Anno 1772.

*Hans Kongelige Majestæts til Danmark og Norge
bestalter Stads - Hauptmand.*

S. Treeld"

Tillige forrette de 12 Borgercompagnier den borgerlige Nattevagt, som om enten Ildsvaade eller anden Allarm skulde komme paa. Denne Vagt har ligesom Garnisonen Parole og Feltskrig, der hvar Dag ved en Ordonnants ra Gouverneuren tilstilles Chefen for det borgelige Militaire.

Denne Chef, som fører Navn af Stadshauptmand (i Brandanordningen af 1653 kaldes han Stadens Hopmand.) og har, fra Januar 1772, Rang med Oberster, er for nærværende Tid forrige Brygger Mylius, der tillige er Raadmand. Borgerskabets Exermester samt Stadsadjutant og Mynsterskriver er Lieutenant Tscherning af Infanteriet.

Ethvert af de 12 Borgercompagnier bestaaer af 1 Capitain, 1 Premierlieutenant, 1 Secondlieutenant, 2 Fendriker, 1 Commandersergeant, 6 a 9 Sergeanter, 6 a 8 Corporaler, 1 Tambour, og en Del tjenestgjørende Borgere.

Brandcompagniet bestaaer (foruden Brandmajorer, der som Branddirceteurer have Commando ved Ildebrand og Mynstring over Brand - og Sprøjteverkerne og det til samme hørende Mandskab) af 1 Capitain, 1 Premier - og 1 Second - lieutenant, 1 Fendrik, 3 Premierbrandmestere, 1 Brandadjutant og Bud for Oberofficererne, 25 Over - og 25 Under - Brandmestere, foruden Sprøjtemestere, Straalemestere, Assistenten og Brandsvende.

De samtlige Compagniers Navne, Fanernes Farve og Devise, Borgernes Hattecocards Farve, de nuværende Capitainer, ere som følger:

1. Øster - Stadscompagnie, eller (da Stavelsen Stad baade ved dette og de følgende Compagnier i daglig tale udelades) Østercompagnie, har en ponceaured Fane med 2 hvide Striber og ponceaurede Hattecocarder, Paa Fanen forestilles en Mand i fuld Harnisk med dragen Kaarde i højre Haand og en Palmegren i den venstre. Ved hans Fødder seer man adskillige Krigsarmatur. Devisen er: Verje byder Fred. Compagniets Capitain er Guldsmed Thorstensen.
2. Strandcompagnie har en carmoisinrød Fane med et gult Feldt, hvorudi forestilles en Pelikan med sine Unger prikkende sig i Brystet med sit Neb. Ved Siderne to omvendte Overflødigshorn med Krigsvaaben. Ovenover slaae de Ord: For fred og Frelse. Compagniets Hattecocarder ere carmoisinrøde og citrongule. Capitainen er Lotteriellecteur Lorentsen.
3. Snarens Compagnies Fane er mørkeblaa med to hvide Striber. Den forestiller tre røde Roser med deres Grene og Rødder som ere sammenbundne og omgives af en Tornkrands. Nedenunder Krigsarmatur, og ovenover de Ord: Bryder du, stikker du. Compagniets Hattecicarde er mørkeblaa. Capitainen er Grosserer Rathje.
4. Vestercompagnies Farve er hvid. Fanen foresiller en ottekantet Stjerne som er aaben i Midten hvorudi er en Spindelvæv og en Edderkop der dræber tre Spyfluer. Nedenunder Stjernen viser sig

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

Krigsarmatur og ovenover er Devisen: Ringe Magt ej foragt. Capitainen er Hr. Bay, forhen Hørkræmmer.

5. Nørrecompagnies Fane er ponceaurød og hvidstribet, og Hattecocarden ligeledes ponceaurød og hvid. I midten af Fanen sees en kongelig Krone der er omgivet i en Firkant med 4 Arme, hvis Hænder satte i hinanden, og alt er omringet med Skyer. Devisen er: Forsvar hvad du har. Capitainen er Isenkræmer Lassen.
6. Klædebocompagniets Fanes Farve er i Midten citrongul og oven og neden 4 striber af ponceaurød, citongul, luseblå, og hvid Farve. I Fanens Midte række to Hænder udaf Skyerne som møde hinanden. Ovenover er Devisen: Tro og mistro" Hattecocardens Lyd er citrongul. Capitainen er Brygger Møller.
7. Frimandscompagnies Fane har 8 lyseblå og hvide Striber, og Cocarden er ligeledes lyseblå og hvid. I Fanen sees en Ørn som flyver mod Dolen med Overskrift: Flyv varlig. Capitainen er Klædekræmer Thortsen.
8. Rosenborgcompagnie. Fanen er i Midten citrongul, oventil og nedentil 3 ponceaurøde lyseblaa og hvide Striber. Den forestiller en Stork der æder Frøer. Devisen er: Trætte ødelægger. Compagniets Hattecocardens Lyd er citrongul og hvid. Capitainen Agent Søgaard.
9. Kjøbmagercompagnies Cocarde - Farve er lyseblaa. Forestillingen i Fanen som i Midten er hvid, er en Trane med en Sten i den ene Fod. Devisen: Hold Vagt, Tidens agt. Capitainen Grosserer Andersen.
10. St. Annecompagnies Fane er ponceaurød i Midten og forestiller en harnisket Arm med en Skjold og en Laurbærkrand i Haanden. Overskriften er: Ære kommer af Værge. Compagniets Hattecocarde er græsgrøn af Lyd, og Capitainen er Kjøbmand Holbech.
11. Friderichscompagnie er oprettet under 26 April 1799, og er taget af St. Annecompagnie, der tilforn bestod af St. Annes Østre og Vester kvarter, men u er blot bestaaer af Vesterdelen. Fanen er poncerød i Midten, og har Decise: Held for Kongen og Staden. Hattecocardernes Farve er poncerød og mellemgrøn. Capitainen er Vinhandler Barfred.
12. Christianshavnscompagnie. Fanen har en citrongul Stribe oventil og en ponceurød nedentil. Midten er lyseblå og forestiller 4 fra Skyerne fremkommende Hænder, der holder en Krone. Ovenover staaer: Tilfældes Kracht (Kraft) bestandig Magt. Nedenunder forestille Prospect af Kjøbenhavn og Christianshavn med Underskrift: indlemmet Anno 1674. Compagniets Hattecocarde er ponceaurød og lyseblaa. Capitainen er Brygger Hjorth.
13. Brandcompagniets Fane er brandgul; derpaa forestilles en Sprøjte omgivet af Ildflammer, og derundenomkring denne Paaskrift: Næst Gud med Flid Konst og Vand Ildens Kræfter dæmpes kan. Anno 1728. Hattecocarden er brand - eller orangegul. Reseverne eller Haandverkssvendene har brandgule og mørkeblaa Kokarder. Compagniets Capitain er Vice - Brandmajor Murmest. Peterman.

Det borgelige Artilleriecorps oprettedes d. 19de Jun 1789, og kan efter de i Scheels Krigshistorie S. 217 yttrede Ideer i Nødsfald bidrage meget til Stadens Forsvar. Det er inddelt i tvende Compagnier, som staae under forrige Brandmajor Tømmermester Boye - Junge, efter hvis Forslag dette Corps blev oprettet. Capitainen ved det ene Compagnie er Muremester Lange, der tillige er Raadmand, og ved det andet Compagnie er Grosserer Andresen Capitain. Corpset har 2 Premier og 4 Secondlieutenanter, 2 Commandørsergeanter, 16 Bombarderer, 4 Tambourer, og 200 Gemene. Ober - og Underofficererne ved dette Corps skal efter det d. 19 Jun. 1789 udstædte Reglements 2den Paragraph "bestaae af

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

Haandverksmestere og andre skikkelige Borgere, af hvilke den højst commanderende Officier antager hvem som godvillig vil lade sig engagere og han finder beqvemmest, samt de Gemene af Haandverkssvende uden Forskjel af Profession eller Laug."

Naar det i dette Reglements 14de Paragraph heder, at "alle ved dette Corps antagne eller herefter antagende Over - og Underofficierer maa, saa længe de gjøre Tjeneste ved Corpset, være fritagne for Byens Forretninger, saasom at være Rodemestere, Fattiges Forstandere, Kirkeværgere m.m.", da er det den selv samme Frihed, som KongFriderich den 3die ved Rescpr af 15 Januar 1670 bevilgede samtlige Borgerskabets Over - og Under - officierer, men som der er holdt ligesaa nøje over, som over den Post i Stadshauptmandens Instrux, at han i alt hvad det Militaire angaaer ikke skal modtage Ordres af nogen anden end af Kongen og i hans Fraværelse af den som have den øverste militaire Commando i Residentsen.

Naar den 15de Paragraph i Reglementet for det borgerlige Artillerie tillader, "at alle ved dette Corps staaende Artillerister maa have Frihed til at nære sig med egne Hænder af den Profession enhver har lært"; saa gaves derved det saa fordærlige Laugsmonopol et lidet Stød.

Under 19de Februar 1772 fik Stabscapitainerne og Brandcapitainen Tilladelse at bære Felttegn. I Aaret 1790 fik Borgerskabscompagnierne og Brandcompagniet en ny Mundering nemlig Overofficiererne en ponveaurød Kjole med lyseblaa Rabatter og Opslag, og lyseblaa Vest og Buxer; Borgerskabets Underklæder af samme Farve, men kraprøde Kjoler, alt af Facon som det militaire Infanterie, Overofficiererne bære to Guld - epuletter paa Skuldrene, og Underofficiererne en Epulette paa den højre Skuldre.

Capitainerne ved det borgerlige Artillerie have ligeledes Tilladelse at bære Felttegn. Med Epauletterne har det samme Beskaffenhed som ved Borgercompagnierne; men Munderingskjolen er carmeisinrød og Vest og Buxer plliegulew. De Gemene har samme Couleur Underklæder, men kraprøde Kjoler.

Eckersberg, *Et russisk lineskib til ankers ved Helsingør, 1828*